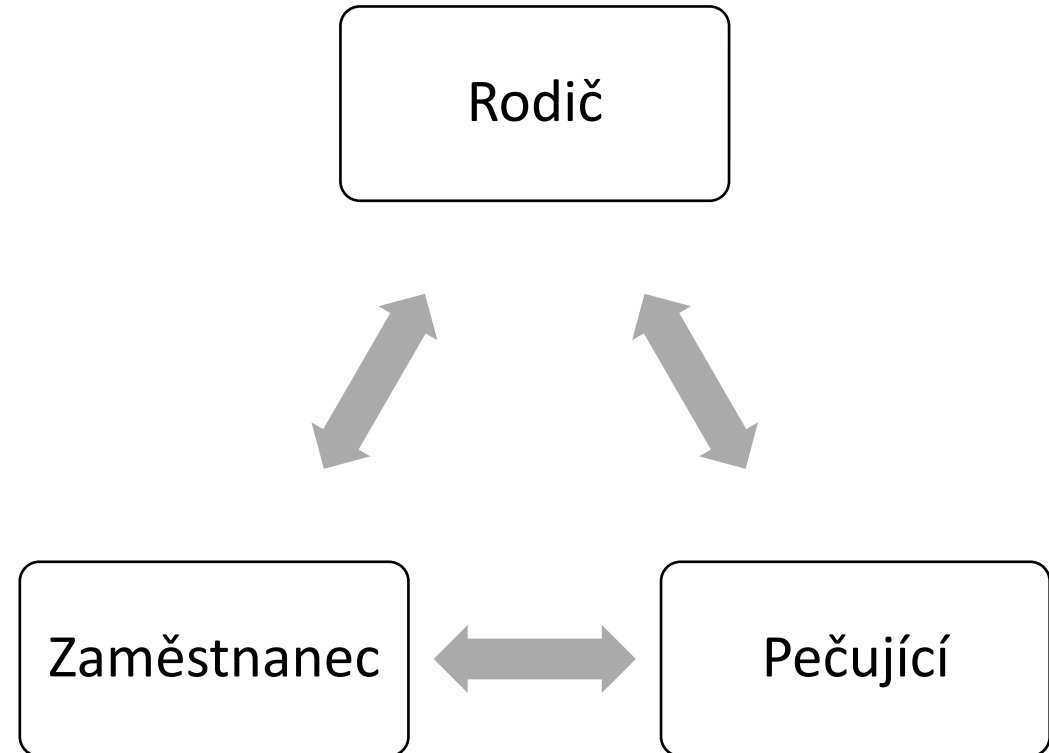

Sendvičová konstelace a wellbeing člověka: vhled do českého terénu

Mgr. Michal Šindelář, Ústav populačních studií
Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita

Sendvičová konstelace

- Konkuruující si požadavky tří rolí:
 1. Péče o závislé dítě anebo jeho podpora
 2. Zaměstnání
 3. Péče o rodiče (člena rodiny) se sníženou soběstačností

Důsledky sendvičové konstelace

- Negativní vliv na wellbeing
- Brodyová: „Neznámé důsledky vstupu žen na trh práce“
- Millerová: „Snížená životní pohoda v důsledku zhoršení zdravotního stavu rodičů“
- Výzkum: mapování výskytu sendvičové generace, vliv na wellbeing člověka
- Výsledky: podle definice od jednotek procent po až 10 %
- Mýtus o vlivu na wellbeing?

Data

- ISSP 2011–2012 Rodina a zdraví
- Střední generace 2004
- Průřezová data X kauzalita
- Hypotézy:
 - H1: Sendvičová konstelace bude asociována s vyšším nesouladem mezi pracovní a soukromou sférou.
 - H2: Snižující se míra reciprocity bude asociována s negativním hodnocením vztahu s rodiči.
 - H3: Nízká afektuální solidarita bude asociována s negativním hodnocením kvality vztahu s příjemcem péče.
 - H4: Sendvičová konstelace nemá vliv na celkový wellbeing člověka.

Výskyt sendvičové konstelace

Tabulka č. 2 – Poskytování péče, ekonomická aktivita a přítomnost závislého dítěte v domácnosti podle věku respondenta

		Věkové kategorie						Celkem	N
		18–29 let	30-39 let	40-49 let	50-59 let	60-69 let	70 a více let		
Podíl pečujících	Počet	35	72	62	79	57	30	335	1803
	%	10,0 %	19,5 %	21,3 %	26,8 %	21,2 %	13,2 %	18,6 %	
Závislé dítě v domácnosti	Počet	105	231	136	28	10	8	518	1785
	%	30,1 %	63,6 %	47,4 %	9,6 %	3,7 %	3,6 %	29,0 %	
Ekonomická aktivita	Počet	165	313	258	227	39	2	1004	1805
	%	46,9 %	84,6 %	88,7 %	76,7 %	14,5 %	0,9 %	55,6 %	
Péče a práce	Počet	16	58	56	60	9	0	199	1803
	%	0,9 %	3,2 %	3,1 %	3,3 %	0,5 %	0,0 %	11,0 %	
Péče a závislé dítě	Počet	4	52	34	11	7	2	110	1785
	%	0,2 %	2,9 %	1,9 %	0,6 %	0,4 %	0,1 %	6,2 %	
Péče, dítě a práce	Počet	1	39	29	8	1	0	78	1786
	%	0,1 %	2,2 %	1,6 %	0,4 %	0,1 %	0,0 %	4,4 %	

Michal Šindela, Ústav populačních studií,
msindela@fss.muni.cz

H1: Sendvičová konstelace bude asociována s vyšším nesouladem mezi pracovní a soukromou sférou.

Tabulka č. 3 – Konflikt mezi pracovní a soukromou sférou podle sendvičové konstelace

			Sendvičová konstelace		Celkem
			Ne	Ano	
Konflikt mezi pracovní a soukromou sférou	Žádná z těchto situací se respondentovi nepříhodila	Počet	594	34	628
		%	58,3 %	43,6 %	57,3 %
	Respondentovi se přihodila 1 nebo 2 situace	Počet	347	38	385
		%	34,1 %	48,7 %	35,1 %
	Respondentovi se přihodily 3 nebo 4 situace	Počet	77	6	83
		%	7,6 %	7,7 %	7,6 %
	Celkem	Počet	1018	78	1096
		%	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Zdroj: ISSP 2011–2012 Rodina a zdraví, vlastní výpočty					

$$X^2(2, N = 1096) = 7,17, p = .01$$

H2: Snižující se míra reciprocit bude asociována s negativním hodnocením vztahu s rodiči.

Tabulka č. 5 – Vliv reciprocit péče na kvalitu vztahu s rodiči

			Kvalita vztahu s rodiči		Celkem
			Velmi dobrý	Jiný	
Žádná pomoc od rodičů	1 druh podpory rodičům anebo žádná podpora	Počet	76	173	249
		%	30,5 %	69,5 %	100,0 %
	2 až 6 druhů podpory rodičům	Počet	81	91	172
		%	47,1%	52,9%	100,0%
Jeden druh pomoci od rodičů	1 druh podpory rodičům anebo žádná podpora	Počet	22	29	51
		%	43,1 %	56,9 %	100,0 %
	2 až 6 druhů podpory rodičům	Počet	38	29	67
		%	56,7 %	43,3 %	100,0 %
Dva až tři druhy pomoci od rodičů	1 druh podpory rodičům anebo žádná podpora	Počet	13	18	31
		%	41,9 %	58,1 %	100,0 %
	2 až 6 druhů podpory rodičům	Počet	23	10	33
		%	69,7 %	30,3 %	100,0 %

Zdroj: Střední generace 2004, vlastní výpočty.

Michal Šindelář, Ústav populačních studií,
msindela@fss.muni.cz

N=603 (pouze respondenti s živým rodičem)

H3: Nízká afektuální solidarita bude asociována s negativním hodnocením kvality vztahu s příjemcem péče.

Tabulka č. 6 - Vliv afektuální solidarity na kvalitu vztahu s rodiči

				Kvalita vztahu s rodiči		
				Velmi dobrý	Jiný	Celkem
Vzájemné diskuse s rodiči, citová opora rodičům	Občas, jen výjimečně, vůbec ne	1 druh podpory rodičům anebo žádná podpora rodičům	Počet	41	164	205
			%	20,0 %	80,0 %	100,0 %
	Vždy, je-li třeba	2 až 6 druhů podpory rodičům	Počet	31	50	81
			%	38,3 %	61,7 %	100,0 %
	Vždy, je-li třeba	1 druh podpory rodičům anebo žádná podpora rodičům	Počet	70	56	126
			%	55,6 %	44,4 %	100,0 %
	Vždy, je-li třeba	2 až 6 druhů podpory rodičům	Počet	111	80	191
			%	58,1 %	41,9 %	100,0 %

Zdroj: Střední generace 2004, vlastní výpočty.

N=603 (pouze respondenti s žijícím rodičem)

Michal Šindelář, Ústav populačních studií,
msindela@fss.muni.cz

H4: Sendvičová konstelace nemá vliv na celkový wellbeing člověka.

Tabulka č. 4 – Vliv sendvičové konstelace na celkový wellbeing člověka				
		Sendvičová konstelace		Celkem
		Ne	Ano	
Zcela šťastný; velmi šťastný	Počet	523	30	553
	%	30,6 %	38,5 %	30,9 %
Docela šťastný	Počet	792	36	828
	%	46,3 %	46,2 %	46,3 %
Ani šťastný, ani nešťastný; Docela/Velmi/Zcela nešťastný	Počet	395	12	407
	%	23,1 %	15,4 %	22,8 %
Celkem	Počet	1710	78	1788
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Zdroj: ISSP 2011–2012 Rodina a zdraví, vlastní výpočty

$$X^2(2, N = 1788) = 3,48, p = .18$$

Závěry

- výskyt sendvičové konstelace (mírná definice) cca 4 % v populaci
- 58 % žen, 42 % mužů (x ženy uprostřed)
- nesoulad mezi pracovní a soukromou sférou
- konstelace si nejen nárokuje zdroje, ale také je může přinášet
- vliv na wellbeing třeba zkoumat specificky

Limity a kam dál

- průřezové dotazování X zkušenost s konstelací v životě
- průřezová data X kauzalita
- chybí – intenzita péče/rolí
- zaměření se na jednoho pečujícího X zaměření se na příjemce péče a na soustavu mu péči poskytující >>> vnitřní dynamika pečovatelské situace

- „Stárnout aktivně“ – časopis Sociální studia, konec roku 2014
- Tento výzkum vznikl s finanční podporou Grantové agentury ČR (projekt č. 13-34958S).